

Тарас КОПЕСТИНСЬКИЙ

аспірант освітньо-наукової програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ

АНАЛІЗ ЦІН У PROZORRO MARKET ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну в лютому 2022 року спричинило кардинальні зміни в усіх сферах суспільного життя, зокрема в системі публічних закупівель. Територіальні громади, особливо ті, що зазнали активних бойових дій або опинилися в зоні ризику, зіштовхнулися з новими викликами у забезпеченні життєво важливих потреб населення, підтримці критичної інфраструктури та оперативному відновленні пошкодженого майна.

В умовах обмеженого фінансування, дестабілізованих логістичних зв'язків і значних коливань на ринку товарів, Prozorro Market став одним з інструментів, який дозволяє громадам здійснювати закупівлі швидко, відкрито та з можливістю аналізу цінових пропозицій. Саме ефективний аналіз цін у Prozorro Market є критично важливим для ухвалення економічно обґрунтованих рішень.

Чимало науковців і практикуючих фахівців досліджують особливості аналізу цін у Prozorro Market територіальними громадами в умовах воєнного стану. Однак існує обмежена кількість досліджень, які ідентифікують основні чинники, що впливають на ціноутворення, виявляють типові проблеми в процесі закупівель, а також надають практичні рекомендації щодо оптимізації цінового аналізу задля ефективного використання бюджетних ресурсів.

Воєнний стан вніс істотні корективи у функціонування ринку товарів і послуг, що безпосередньо відобразилось на поведінці цін у Prozorro Market. Зокрема, відбулося порушення існуючих логістичних ланцюгів. Руйнування доріг, мостів, складів, обмеження на переміщення транспорту призвели до затримок постачання, що ускладнило планування закупівель і викликало

підвищення транспортних витрат. Варто відзначити також дефіцит продукції. Зменшення обсягів виробництва та втрати виробничих потужностей на тимчасово окупованих територіях зумовили нестачу товарів, насамперед, продовольства, пального, будівельних матеріалів. Не менш суттєвою для змін у функціонування територіальних громад є і фінансова нестабільність. Інфляція, знецінення гривні, а також підвищення облікової ставки НБУ вплинули на вартість товарів, особливо з імпортною складовою. Водночас відбувалася і зміна пріоритетів закупівель. Громади були змушені змінити структуру витрат, фокусуючись на безпекові, гуманітарні, медичні та будівельні товари, що підвищило конкуренцію за обмежені ресурси. Доцільно зауважити, що підвищилися ризики спекуляцій. У контексті кризових ситуацій постачальники іноді зловживають попитом, піднімаючи ціни на критично важливі товари. Усе вищезазначене вплинуло на появу специфічних особливостей аналізу цін у Prozorro Market під час воєнного стану, які повинні бути враховані територіальними громадами.

Prozorro Market, як електронний каталог публічних закупівель, надає можливість громадам здійснювати спрощені закупівлі без тендерних процедур, але з відкритим доступом до цінових пропозицій. Утім, в умовах воєнного стану виникають додаткові аспекти, які необхідно враховувати: динаміка цін (через часті коливання на ринку громади повинні постійно оновлювати дані про середні ціни та порівнювати їх з аналогічними закупівлями інших ОТГ); недостатня конкуренція (у багатьох регіонах кількість постачальників зменшилась, що обмежує можливості порівняння цін і збільшує ризик монополізації); використання аналітичних інструментів (такі сервіси, як BI Prozorro, Dozorro, Spend with Ukraine, стають незамінними для аналізу цінових трендів, перевірки доброчесності постачальників та виявлення потенційних зловживань); контроль за обґрунтованістю витрат (органи місцевого самоврядування мають посилити внутрішній контроль та обґрунтованість формування технічних завдань, зокрема шляхом консультацій з фахівцями та використанням відкритих даних).

Проаналізувавши доступні джерела інформації [1; 2; 5], а також реальні кейси з Prozorro Market [3] та функціонування окремих ОТГ, було з'ясовано, що основними проблемами, які виникли під час воєнного стану, є:

- відсутність достатньої кваліфікації у фахівців з публічних закупівель;
- труднощі з верифікацією реальних ринкових цін через постійні коливання;
- тиск з боку постачальників, які користуються критичною ситуацією;
- брак спеціалізованого програмного забезпечення для гнучкого аналізу цін.

На нашу думку, для підвищення ефективності використання Prozorro Market необхідно:

1. Розширити використання ВІ-інструментів та регулярний моніторинг закупівельних цін у Prozorro.
2. Проводити міжмуніципальну координацію громад щодо порівняльного аналізу закупівель.
3. Запровадити локальні процедури перевірки обґрунтованості цін перед укладенням договору.
4. Підвищити кваліфікацію закупівельників через онлайн-курси, вебінари та тренінги.
5. Активно взаємодіяти з Антикорупційним штабом, Dozorro, Держаудитслужбою щодо підозрілих закупівель.

Отже, в умовах воєнного стану Prozorro Market залишається ключовим інструментом для швидкого забезпечення критичних потреб територіальних громад. Однак ефективність його використання значною мірою залежить від здатності громад здійснювати глибокий і обґрунтований аналіз цін. Для цього необхідно розширити застосування ВІ-інструментів та забезпечити регулярний моніторинг закупівельних цін, що дозволить оперативно реагувати на ринкові зміни. Важливо налагоджувати міжмуніципальну координацію для порівняльного аналізу закупівель, що сприятиме обміну досвідом і формуванню спільних підходів до ціноутворення. Доцільним є також впровадження

локальних процедур перевірки обґрунтованості цін перед укладенням договорів, що допоможе мінімізувати ризики неефективного використання коштів. Одночасно з цим необхідно підвищувати професійну компетентність фахівців із закупівель шляхом участі в онлайн-курсах, вебінарах і практичних тренінгах. Важливою складовою ефективного контролю є активна співпраця з антикорупційними та наглядовими організаціями, зокрема Антикорупційним штабом, Dozorro та Держаудитслужбою, що дозволяє своєчасно виявляти та запобігати потенційним зловживанням у закупівлях. Сукупність цих заходів сприятиме підвищенню прозорості, економічності та результативності публічних закупівель в умовах воєнного часу..

Список використаних джерел

1. Аналітика цін у Prozorro Market у воєнний період / Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org>
2. Огляд ситуації з публічними закупівлями у громадах під час війни / DOZORRO. URL: <https://dozorro.org>
3. Офіційна статистика закупівель в умовах воєнного стану / Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua>
4. Методичні рекомендації з організації закупівель у період дії воєнного стану / Мінекономіки України.
5. Centre for Economic Strategy. Вплив війни на публічні фінанси та закупівлі в Україні. URL: <https://ces.org.ua>